

VJESNIK

ZAVODA ZA JAVNO ZDRAVSTVO DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

Godina II Broj 4

travanj 2003. g.

Svjetski dan zdravlja 2003.

7. travnja

«ZDRAVA DJECA U ZDRAVOM OKRUŽENJU»

Matija Čale-Mratović, dr. med. spec. školske medicine

Najveća prijetnja zdravlju djece vreba upravo na onim mjestima koja bi trebala biti najsigurnija - u kući, školi, zajednici.

Svake godine više od 5 milijuna djece u dobi od 0-14 godina umire od bolesti (naročito zarazne bolesti i respiratorne infekcije) i ozljeda povezanih s okolišem u kojem žive - mjestima gdje žive, uče i igraju se.

Sva djeca imaju pravo na odrastanje u okruženju (domu, školi, zajednici) koje neće ugroziti njihovo zdravlje.

Njihov razvoj ovisan je o sadašnjem uživanju dobrog zdravlja.

Povodom 7. travnja - Svjetskog dana zdravlja liječnici školske medicine Zavoda u suradnji sa školama su proveli istraživanje u fokus grupama među učenicima triju osnovnih i triju srednjih škola na području grada Dubrovnika. Ukupno je sudjelovalo 123 učenika; 56 iz osnovnih škola (Lapad, M. Getaldić i Mokošica) te 67 iz srednjih škola (opća gimnazija, trgovačko-ekonomska i pomorsko tehnička škola). Tema rada u fokus grupama je bila: Okruženje; što ugrožava, a što unapređuje zdravlje učenika. Rezultati rada su prikazani na okruglom stolu na koji su bili pozvani ravnatelji i stručni suradnici

osnovnih i srednjih škola, te roditelji. Zaključci okruglog stola su sljedeći: Problem negativnog utjecaja okruženja na zdravlje djece izrazito je velik, te je potrebno ozbiljno i strukturirano pristupiti njegovu rješavanju. Predlaže se formirati radnu grupu stručnjaka koja bi trebala osmisliti što i kako dalje. Također je dogovoreno da će se rezultati prezentirati u medijima i na učiteljskim vijećima.

Kao što se vidi u tabelama, učenici srednjih škola na prvom mjestu doživljavaju opterećenje i stres školom, te stres koji proizlazi iz loših odnosa s vršnjacima i odraslima (profesori i roditelji), a na trećem mjestu konzumiranje sredstava ovisnosti i pritisak kojem su izloženi s tim u vezi.

Učenici osnovnih škola kao najveći problem doživljavaju loše odnose. Vrlo često spominju zlostavljanje pri čemu se to najčešće odnosi na tuče, svađe i verbalnu agresiju njihovih vršnjaka. Na drugom mjestu ih opterećuje pritisak vršnjaka da se uzme neko sredstvo ovisnosti (cigarete i alkohol na prvom mjestu). Pritisak i stres koji uvjetuje škola nalaze se na trećem mjestu.

Zanimljivo je da su i učenici osnovnih i učenici srednjih škola prepoznali osobnost (osobne karakteristike, nedostatak vještina, negativne osjećaje i sl.) kao važan faktor koji utječe negativno na njihovo zdravlje. Ovi rezultati još jednom potvrđuju dugogodišnju opservaciju, zahtjev i pokušaj stručnjaka da se u škole uvedu programi učenja socijalnih vještina i komunikacije, da se smanji pritisak i zahtjevi škole u dijelu usvajanja informacija, a poveća praktičan rad, razvijanje vještina mišljenja, donošenja odluka, zagovaranja itd. te da se uvede trajna edukacija nastavnika u onim znanjima i vještinama koje ih osposobljavaju ne u faktičnom poznavanju njihova predmeta nego u znanjima i vještinama rada s djecom i adolescentima.

Prijedlozi djece u potpunosti su sukladni prijedlozima stručnjaka, a činjenica da je do njihove realizacije još dug put, samo govori o tome koliko mi odrasli jesmo ili nismo zdravo okruženje za djecu i ukazuje na mjesto gdje najprije treba započeti promjenu.

ŠTO UGROŽAVA ZDRAVLJE učenici srednjih škola

Opterećenje i stres u školi	67
Loši odnosi (s vršnjacima i odraslima)	46
Konzumiranje sredstava ovisnosti	30
Nedostatak slobodnog vremena i aktivnosti, nezdrava prehrana	25
Politika, društvena situacija i strah od budućnosti	20
Uvjeti u školi	17
Osobne vještine, osobnosti, apatija	11

ŠTO UGROŽAVA ZDRAVLJE učenici osnovnih škola

Loš odnos drugih prema meni (zlostavljanje, neuvažavanje, nebriga, nedovoljno ljubavi, loši odnosi s prijateljima, loši roditelji)	39
ovisnosti (pritisak vršnjaka koji puše i njihov dim cigareta)	32
škola i profesori (previše gradiva, ispita, nepravedno ocjenjivanje, dosadni programi)	30
zagađenje, ispušni plinovi, pesticidi, nedostatak igrališta i parkova	24
nezdravi stilovi, (previše TV, premalo vremena za tjelesnu aktivnost, nezdrava prehrana)	22
osobne karakteristike i nedostatak vještina (strah, brige, nervoza, kompleksi, odnos prema sebi, loši osjećaji, nepotrebno živčiranje)	17
ratovi i soc. situacija i loše društvo	7

ŠTO POBOLJŠAVA ZDRAVLJE

učenici srednjih škola

- Dobri prijatelji i dobra obitelj
- Fizička aktivnost
- Ljubav
- Zabava, šala, izlasci, odmor
- Razgovor, druženje
- Zdrava hrana
- Vjera

ŠTO POBOLJŠAVA ZDRAVLJE

učenici osnovnih škola

- Sport, više vremena za zabavu
- Prijatelji
- Obitelj, dobar odnos s roditeljima
- Boravak u prirodi, čist zrak, kad nema pušača
- Podržavajuća okolina (pohvale, podrška, razgovor, povjeravanje, humanost, kad možeš izraziti svoje mišljenje)
- Zdrava hrana
- Škola, znanje, učenje

ZDRAVSTVENI ODGOJ VAŽAN SEGMENT ŠKOLSKE MEDICINE

Asja Palinić Cvitanović, dr. med. spec. školske medicine

PRIJEDLOZI DJECE:

- **Smanjiti gradivo i satnicu** (uči se nepotrebno, a potrebno ne uči, ne uči se za život nego za reprodukciju znanja)
- **Uvesti izborne predmete i sadržaje**
- **Nove tehnike rada i predavanja** (učiniti sadržaje životnima i zanimljivima, više boraviti van razreda i škole)
- **Provjeravati znanje umjesto neznanja** (objektivizirati ispitivanje, često je ocjena subjektivni dojam profesora)
- **Povećati praksu, smanjiti teoriju** (u stručnim školama, iz nekih škola se izlazi s premalo praktičnog znanja)
- **Učiti za život** (vještine komunikacije npr. i ostale socijalne vještine, stvari koje su praktično važne za djecu npr. neke zdravstvene teme)

- **Evaluacija rada profesora** (ako padne 15 učenika, onda nije problem u učenicima nego profesoru, ili velika razlika između razreda)
- **Ne mijenjati profesore**
- **Raditi na svom stresu, motivaciji i komunikacijskim vještinama** (profesori)
- **Uspostaviti i poboljšati komunikaciju među profesorima**
- **Ravnopravan odnos s poštovanjem i podrškom** (profesori su uvijek u pravu, nije rijetko ni vrijeđanje)
- **Debatni klub u srednje škole**
- **Aktivi vijeća učenika i sudjelovanje u donošenju odluka koje se tiču djece**

- **Osigurati provedbu zakona i pravilnika**(npr. prodaja cigareta i alkohola mlađim od 18 godina ili ako više od određenog broja učenika dobije 1 poništiti test)

U sklopu zdravstvenog odgoja u tekućoj godini dali smo naglasak na dvije teme: «Prevenција spolno - prenosivih bolesti s naglaskom na AIDS-u» i «Prevenција pušenja i drugih ovisnosti».

Prvu temu smo prezentirali kroz radionice i predavanja za učenike završnih razreda osnovne škole i srednje škole, njihove učitelje i roditelje. Za roditelje i učitelje smo proveli i posebne radionice s naslovom «AIDS i predrasude» vođeni pričom male Ele u Kaštelima. Naš cilj je bio educirati roditelje i učitelje o načinima prijenosa HIV virusa i prevenciji, koja sigurno nije izoliranje zaraženih osoba. U životu čovjek mora poći od sebe, pa tako i u prevenciji AIDS-a i saznati koja su ponašanja rizična, a koja bezopasna za širenje zaraze, te donijeti stav o ponašanju. Radionice smo evaluirali pre - post testom znanja i stavova o AIDS-u. Obuhvatili smo 1429 učenika, 314 roditelja i 271 učitelja.

Predavanja i radionice u sklopu nacionalne akcije «RECIMO DA NEPUŠENJU» proveli smo kod 1198 učenika osnovnih škola, te 214 roditelja i 106 učitelja osnovnih i srednjih škola. Učenici su u radionicama izražavali svoje znanje i stavove o pušenju, te glumljenjem uloga dovođeni u različite situacije u svezi ovisnosti. Učitelji i roditelji ispunjali su anketne listove o pušačkom stažu i razmišljanju o prestanku pušenja. Provođena je i edukacija edukatora (učenika i razrednika) koji su dobili materijale za samostalno provođenje istih radionica. Cilj aktivnosti, koje su i dalje u tijeku bio je motivirati pušače da prestanu pušiti, a nepušače da to i ostanu. Pušači koji žele prestati pušiti, bez obzira da li se radi o učenicima ili odraslima dobit će pomoć kroz terapijske grupe.

SMANJIO SE BROJ PUŠAČA MEĐU PROSVJETNIM DJELATNICIMA NA PODRUČJU DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE

Matija Čale Mratović, dr. med. spec. školske medicine

Prestanimo pušiti jedan jedini dan! Pretvorimo dan u godinu! Dodajmo godine životu! HRVATSKA DIŠE, tekst je plakata Škole Narodnog zdravlja «A. Štampar», kojeg je Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko neretvanske županije distribuirao svim školama i zdravstvenim ustanovama na području županije. Uz plakate podijeljeni su i letci «Svatko ima pravo na zrak bez duhanskog dima», te letak za djecu «Volim nepušača».

U mjesecu korizme, liječnici školske medicine Zavoda za javno zdravstvo u sklopu promidžbe nepušenja, provode i anketu o pušenju među nastavnicima u svim školama na području županije. Iako je akcija još u tijeku, dosadašnji rezultati govore da je broj prosvjetnih djelatnika pušača značajno opao. Ukupno je do danas anketirano 223 nastavnika u osnovnim i srednjim školama na području Metkovića i Dubrovnika. Od tog broja kao nepušači izjasnilo se 176 ili 79%, dok je pušača 21%. Računajući broj bivših pušača dobili smo da je među prosvjetnim djelatnicima zastupljenost pušača u odnosu na nepušače pala sa 38% na 21%. Dio ovog značajnog pada svakako treba objasniti korizmom, jer je dio anketiranih upravo sada prestao sa pušenjem. Moguće je mali postotak potrebno pripisati i epidemiji gripe koja je u tijeku te činjenici da će češće oboljeti pušači od nepušača. Kako će anketiranje do kraja korizme obuhvatiti i preostali dio prosvjetnih djelatnika, to ćemo tada objaviti i konačnu statistiku.

Istovremeno smo ove brojke usporedili sa podacima koje imamo o zastupljenosti pušača među roditeljima školske djece. Od 915 roditelja 63% su nepušači a 37% pušači, pri čemu se puši u više od 50% obitelji. Nema razlike u donosu na spol, tj. polovina pušača su majke a polovina očevi. Prema podacima iz 2001.god. među mladima je zastupljenost pušača najveća i iznosi 32% među učenicima I razreda srednje škole, te alarmantnih 54% među učenicima završnih razreda srednje škole. Pri tome djevojke puše 7% češće od mladića. Ovi različiti podaci još jednom potvrđuju potrebu kontinuiranog praćenja pušenja u populaciji, te prilagodbu i evaluaciju programa prevencije pušenja za različite dobne grupe. Evidentno je da dosadašnji programi u školi, koji se baziraju uglavnom na prenošenju informacija i eventualnom zastrašivanju, nisu uspješni u sprječavanju pušenja za tu dob, dok su mjere zabrane pušenja na određenim mjestima, posebno potpuna zabrana u institucijama kao škola, te kampanja protiv pušenja, dali određene rezultate među odraslima.

ANALIZA IZOLATA IZ HEMOKULTURA U 2002. GODINI

Antonija Sokal, dr. med. specijalist medicinske mikrobiologije

Tijekom 2002. godine u mikrobiološkom laboratoriju Dubrovnik županijskog Zavoda zaprimljeno je 1072 uzorka za hemokulturu pacijenata Opće bolnice Dubrovnik.

Broj uzoraka i broj pozitivnih hemokultura prema odjelima u OB Dubrovnik

Broj	Odjel	Uzorcima na hemokulturu		Pozitivne hemokulture	
		Broj	%	Broj	%
1.	Interna	345	32,2	23	6,7
2.	Zarazni	229	21,4	20	8,7
3.	Dječji	170	15,9	17	10,0
4.	Plućni	100	9,3	13	13,0
5.	Neonatologija	82	7,6	8	9,8
6.	Neurologija	38	3,5	0	0,0
7.	Jedinica intenzivnog liječenja	24	2,2	3	12,5
8.	Koronarna	18	1,7	0	0,0
9.	Ortopedija	17	1,6	0	0,0

10.	Rodilište	16	1,5	0	0,0
11.	Kirurgija	14	1,3	2	14,3
12.	Psihijatrija	11	1,0	4	36,4
13.	Dijaliza	3	0,3	1	33,3
14.	Urologija	3	0,3	0	0,0
15.	Ginekologija	2	0,2	0	0,0
	Ukupno	1072	100,0	91	8,5

91 hemokultura ili 8,5% uzoraka je bilo pozitivno.

Zastupljenost pojedinih izolata (klica) u uzorcima za hemokulturu

Broj	Vrsta bakterije	Pozitivni uzorci	
		Broj	%
1.	Staphylococcus epidermidis	44	48,4
2.	Staphylococcus aureus	14	15,4
3.	Escherichia coli	9	9,9
4.	Enterococcus	6	6,6
5.	Klebsiella sp.	6	6,6
6.	Salmonella	4	4,4
7.	Serratia	3	3,3
8.	Streptococcus pneumoniae	2	2,2
9.	Proteus mirabilis	2	2,2
10.	Pseudomonas sp.	1	1,1
	Ukupno	91	100,0

Obzirom na izrazitu dominaciju Staphylococcus epidermidisa u izolatima, potrebno je pristupiti energičnijim aseptičnim postupcima pri oduzimanju krvi za hemokulturu.

SARS - ATIPičNA UPALA PLUĆA

SARS je atipična upala pluća. Prvi slučajevi ove bolesti identificirani su u studenom 2002. u kineskoj provinciji Guangdong. Od tada su u još 25 druge države evidentirani slučajevi SARS-a. Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije do 22. travnja 2003. godine u svijetu je od SARS-a oboljelo 3947 osoba, a 229 je umrlo. Većina oboljelih su mlađe odrasle osobe.

U časopisu New England Journal of Medicine objavljene su dvije studije koje govore o korona virusu kao uzročniku ove atipične upale pluća.

Najvjerojatniji put prijenosa je direktni kontakt osoba kapljičnim putem.

U Hrvatskoj nije zabilježen nijedan slučaj SARS-a. Kroz pojačan nadzor nad putnicima u međunarodnom prometu provode se posebne mjere zaštite protiv unošenja ove bolesti u Hrvatsku. Također su pojačane mjere budnosti epidemioloških službi u županijskim zavodima za javno zdravstvo.

Sve zdravstvene ustanove i djelatnici upoznati su s pojavom SARS-a, kriterijima za utvrđivanje bolesti, mjerama za postupanje s bolesnicima i obvezom prijavljivanja slučajeva kod kojih se sumnja na SARS.

Ukupan broj prijavljenih slučajeva SARS-a Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji od 1. studenog 2002. do 21. travnja 2003. godine

Country	Cumulative number of case(s)	Final Status		Local chain(s) of transmission
		Number of deaths	Number of recovered	
Australia	3	0	3	None
Brazil	2	0	0	None

Canada	139	13	65	Yes
China	2001	92	1201	Yes
China, Hong Kong Special Administrative Region	1434	99	461	Yes
China, Taiwan	29	0	21	Yes
France	5	0	1	None
Germany	7	0	6	None
India	1	0	1	None
Indonesia	1	0	0	None
Italy	3	0	2	None
Japan	2	0	0	None
Kuwait	1	0	1	None
Malaysia	6	1	0	None
Mongolia	3	0	3	None
Philippines	2	1	1	None
Republic of Ireland	1	0	1	None
Romania	1	0	1	None
Singapore	186	16	110	Yes
South Africa	1	0	0	None
Spain	1	0	0	None
Sweden	3	0	0	None
Switzerland	1	0	1	None
Thailand	7	2	5	None
United Kingdom	6	0	5	Yes
United States	38	0	not available	Yes
Viet Nam	63	5	46	Yes
Total	3947	229	1935	

Zarazne bolesti prijavljene epidemiološkim odjelima Zavoda za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije u 2002. godinu.

Broj	NAZIV ZARAZNE BOLESTI	HE odjeli				UKUPNO PRIJAVA
		Dubrovnik	Korčula	Metković	Ploče	
1.	Aktivna tuberkuloza (Tuberculosis activa)	8	2	2	-	12
2.	Crvenka (Rubeola)	4	-	-	-	4
3.	Dizenterija (Dysenteria)	1	-	-	-	1
4.	Ehinokokoza (Echinococcosis)	1	-	1	-	2
5.	Enterokolitis (Enterocolitis)	105	135	26	30	296
6.	Enteroviroze (Enteroviroses)	3	18	-	2	23
7.	Erizipel (Erysipelas)	11	4	4	-	19
8.	Gripa (Influenza)	5	-	-	-	5
9.	Helmintoze (Helmintoses)	14	30	9	2	55
11.	Hepatitis A	1	-	-	-	1
12.	Hepatitis B	8	-	-	1	9
13.	Hepatitis C	3	3	2	-	8
14.	Herpes zoster	30	15	29	2	76
15.	Hripavac (Pertussis)	-	-	9	-	9
16.	Infekcijska mononukleoza (M. infectiosa)	28	11	14	3	56
17.	Klamidijaza (Chlamydiasis) i ostale SPB	-	9	-	-	9
18.	Kozice (Varicella)	282	263	136	23	704
19.	Leptospiroze (Leptospiroses)	1	-	1	-	2
20.	Lišmanijaza (Leishmaniasis cutanea/viscer.)	-	1	-	-	1
21.	Lyme-boreliozna (Lyme-borreliosis)	-	1	-	-	1
22.	Ospice (Morbili)	4	-	-	-	4

23.	Ornitoza-psitakoza (Ornithosis-psittacosis)	1	-	-	-	1
24.	Rikecioze (Rickettsioses) ostale	-	-	2	-	2
25.	Salmoneloze (Salmonellosis)	120	7	32	7	166
26.	Sifilis (Syphilis)	1	-	-	-	1
27.	Sindrom stečenog nedostatka imuniteta	1	-	-	-	1
28.	Streptokokna upala grla (Angina streptoc.)	376	39	25	14	454
29.	Svrab (Scabies)	15	8	6	2	31
30.	Šarlah (Scarlatina)	83	7	20	7	117
31.	Toksoplazmoza (Toxoplasmosis)	1	-	-	-	1
32.	Trovanje hranom (osim salmonela) T. alim.	3	-	2	2	7
33.	Tularemiya (Tularemia)	-	1	-	-	1
34.	Upala pluća (Pneumonia, Bronchopneum.)	15	14	26	2	57
35.	Ušljivost glave/tijela (Pediculosis cap/corp)	23	-	-	-	23
36.	Virusni meningitis (Meningitis virosa)	1	2	-	-	3
37.	Zarazna upala mozga (Encephalitis)	1	-	1	-	2
38.	Zaušnjaci (Parotitis epidemica)	22	-	-	1	23
39.	Parotitis postvaccinalis	2	-	-	-	2
40.	Ostalo	3	1	-	1	5
	Ukupno	1177	571	347	99	2194

POTAKNITE SVOJE PACIJENTE NA ODVIKAVANJE OD PUŠENJA

Preporuke zdravstvenim radnicima

Dr. sc. Sanja Popović-Grlje
Klinika za plućne bolesti «Jordanovac»

4 P:

1. **PITAJTE** Pri svakom pregledu pitajte o navici pušenja
2. **POTIČITE** Nedvosmisleno potičite pušače na prestanak pušenja
3. **POMOGNITE** Pomognite u prestanku
4. **PRATITE** Dogovorite kontrolni pregled

1. P = PITAJTE

- Pri svakoj posjeti liječniku pitati bolesnika da li puši.
- Treba zabilježiti koliko cigareta puši (broj).
- Koliko godina je imao kad je počeo pušiti.
- Tijekom koliko godina života je pušio cigarete

U svakom kartonu treba postojati podatak o **PACK-YEARS (pakovanje (cigareta)-godina)**

godine pušenja x broj pušenih cigareta

Pack-years=-----

Npr. ako je bolesnik pušio 20 cigareta (1 kutiju dnevno), **pack-years**=15x20/20=15.

Smatra se da je rizik od KOPB prisutan kad je **pack-years** > 10, dok je rizik za karcinom bronha visok uz **pack-years** >20.

2. P = POTIČITE

Uspješan prestanak pušenja:

- a) spontano prestaje pušiti 2% pušača
- b) nakon savjeta liječnika 9% pušača
- c) ako istu poruku daju liječnik i sestra 12% pušača
- d) ako uz to dobiju i pisani materijal 15% pušača

3. P = POMOGNITE

- Dogovorite točan datum prestanka
- Upozorite na simptome apstinencijske krize
- Kreirajte aktivnosti za večernje sate (kada znakovi ustezanja kulminiraju)
- Dajte edukacijske materijale
- Kada savjet nije dovoljan treba preporučiti farmakološko sredstvo za odvikavanje od pušenja, dokazano povećavaju uspješnost odvikavanja od pušenja

DVA PRISTUPA:

- Nikotinsko zamjensko sredstvo (NIKORETTE®)
- Nenikotinska terapija (bupropion - ZYBAN®)

4. P = PRATITE

Gotovo jednako važno kao dogovor za prestanak pušenja, jesu i kasnije kontrole (follow-up).

Odmah dogovorite sljedeći posjet liječniku

Preporučuju se 4 kontrole nakon prestanka pušenja:

- 1 tjedan
- 1 mjesec
- 3 mjeseca
- 6 mjeseci

ZAVOD ZA JAVNO ZDRAVSTVO DUBROVAČKO-NERETVANSKE ŽUPANIJE
Dr. Ante Starčevića 45; p.p. 58; 20001 Dubrovnik; tel/fax: (020) 413-625
Ravnateljica: zzjz-dubrovnik@du.hinet.hr

Služba za epidemiologiju, zdravstvenu ekologiju, socijalnu medicinu, zdravstveno informiranje i zdravstveni odgoj:

Odjel za epidemiologiju:

Dubrovnik	zzjz-epidemiologija-dbk@du.hinet.hr	422-236
Metković	milljubi@inet.hr	680-299
Ploče	igor.piskac@du.hinet.hr	670-422
Korčula	zzjz-dbk-epidemiologija-korcula@du.hinet.hr	715-365

Higijensko-analitički laboratorij zzjz-h.a.l@du.hinet.hr

417-288

Odjel za socijalnu medicinu, zdravstveno informiranje i zdravstveni odgoj zzjz-soc.med@du.hinet.hr

420-886

Služba za mikrobiologiju

Odjeli:

Dubrovnik	zzjz-mikrobiologija-dbk@du.hinet.hr	417-266
Korčula	mbl-korcula@du.hinet.hr	711-147
Vela Luka		813-659

Služba za školsku medicinu

Odjeli:

Dubrovnik		356-400
Korčula		711-147
Metković	asja.cvitanovic@du.hinet.hr	681-979